

„Да ли сте нешто чули о „хашким контејнерима“? Не ради се о контејнерима за смеће, а ни о оним транспортним, него о великим, обично бијело обојеним контејнерима, који су служили као привремени стамбени и канцаларијски простор. Првих година након рата такви контејнери, са специјалном намјеном, били су у дискрецији распоређени на више пунктова по Српској и, према потреби, премијештани.

У њима су хашки иследници водили „информативне разговоре“ са ратним функционерима РС који су били кандидати за оптужнице и за јавне и заштићене свједоке Суда и Тужилаштва. Испитивали су их на бази документације коју су прикупили, односно конфисковали упадима у институције и приватне објекте, на бази потписаних изјава трећих лица, те стенограма пресретнутих телефонских разговора. Испитивања су трајала даноноћно, по десетак сати у континуитету и у више наставака, тако да су и физички и психички ломили испитиване.

Најтеже је било што су испитивани стављани пред драматичан избор или ти уцјену: или да лажно терете своје саборце, најчешће политички или војно надређене, или да сами буду оптужени за ратне злочине. Један од оних којих је прошао контејнерску тортуру причао је: „Био сам толико физички и психички исцрпљен да бих свалио кривицу и на рођеног оца, а камо ли Караџића. А пошто сам једном потписао и више него што су тражили, морао сам да свједочим и у свим наредним случајевима. Чим подигну неку нову оптужницу, знао сам шта ме чека.“ Наравно, таква исприка је морално неприхватљива, али кривица више пада на иследнике него на ислијеђиване.

Кроз контејнерски „топли зец“ прошао је непознат број виших и средњих функционера Републике Српске. Непознат, јер о томе нису говорили. Једно, због тога што су морали да потпишу обавезу да ће ћутати и, друго, што многим од њих није ни одговарало да причају шта су све под тортуром рекли и потписали. Наравно, ни иследници нису били заинтересовани да работа којом су се бавили добије јавност. Зато се о хашким контејнерима мало знало, а и то мало је временом заборављено.

Актуелизовала их је борба Републике Српске за повратак на изворни Дејтонски споразум. Враћање надлежности које су отели и укидање закона које су наметнули високи представници међународне заједнице у БиХ постали су стратешки политички циљ власти у Бањалуци. Као крунски аргумент који оспорава таква настојања Српске, ОХР потеже чињеницу да је одузимање надлежности и наметање закона у већини случајева било накнадно благословено српским гласовима у оба парламента. То је, нажалост, тачно. С друге стране, одговор из Српске да су то посланици чинили под притиском „међународне заједнице“, хашких оптужница и пријетњи смјењивањем од стране високих представника, такође је тачан.

Била су то оловна времена када је у поратним годинама организован прави лов на ратне

функционере РС, али и све оне који су довођени у везу са њима као сарадници, пријатељи и „јатаци“. Многи су приликом гоњења и хапшења убијани, рањавани и пребијани, иако су били тек осумњичени и правно још невини. Најдрастичнији случајеви се ипак нису могли сакрити, али су зато негирани и кривотворени.

У акцији ЕУФОР-а у селу Бјелогорци код Рогатице, на кућном прагу убијена је Рада Абазовић, а тешко су рањени њен малољетни син Драгољуб и супруг Драгомир. У раним јутарањим часовима 5. јануара 2006. упали су у кућу породице Абазовић и почели да пуцају. Смртно су ранили Раду Абазовић, која је од задобијених повреда преминула у фочанској болници, док су њеном сину Драгољубу (11) и супругу Драгомиру нанесене теже повреде. При томе два сата нису дозволили да тешко рањеној жени буде пружена љекарска помоћ. Испоставило се да су зло учинили грешком јер су тражили сасвим другу особу. Не само да нису признали шта се десило него су чак тврдили да су пуцали у самоодбрани, а да је домаћин куће Драгомир сам себи пуцао у главу.

Симо Дрљача је био српски ратни комадант полиције у Приједору и члан Кризног штаба за одбрану Приједора. Након потписивања Дејтонског споразума он се нашао на листи за хапшење. На дан 10. јула 1997, док је био на пецању у околини, припадници британског контингента СФОР-а су га убили, без обзира што није пружао никакав отпор. Био је прва мирнодопска жртва протектората у Републици Српској.

Православног свештеника, протојереја-ставрофора Јеремију Старовлаха и његовог сина Александра готово на смрт су претукли припадници СФОР-а на Велику недјељу, 1. априла 2004. године, у парохијском дому на Палама. Ни у овом, као ни у претходним случајевима када су представници протектората грешком или прекорачењем овлашћења, починили убиство или тешко насиље, никоме није суђено, није било ни обештећења, чак ни извињења.

Све то је створило вишегодишњу атмосферу страха. Подигнуте су оптужнице против вођа Републике Српске који су и у послеријатним годинама били на највишим функцијама. Караџић се, истина, раније повукао, а Кољевић већ није био жив, али Биљана Плавшић је непосредно прије оптужнице била први непосредно изабрани предсједник РС, док је Момчило Крајишник недуго прије хапшења био на исти начин изабрани члан првог трочланог предсједништва БиХ.

Послије тога су тзв. тајне оптужнице постале извор општег осјећаја несигурности, па се

ширила прича да се на њима налазе имена свих ратних министара, посланика и осталих руководиоца у РС. Један од њих је од тога оболио од хроничне несанице, па се и неоптужен и, показало се ни крив ни дужан, сам пријавио Хашком трибуналу да би сазнао да ли се налази на тајном списку. „Не могу више да издржим. Сан ће ми се вратити и у затворској ћелији, ако већ не утврде да нисам ништа крив“, жалио ми се овај честити човјек који је спасао животе десетине комшија.

Бројни функционери су, потписом високог представника, били неопозиво смијењени без икаквог објашњења, односно са паушалном квалификацијом да су „опструисали примјену Дејтонског споразума“. Осокољени, не само сарајевски, медији почели су, уз дословце свако

име борца из РС, рутински да додају атрибут „ратни злочинац“. А „међународни“ контролори за медије нису се интервенисали због кршења пресумпције невиности чак и за оне који су лежали у притворској јединици у Шевенингену прије изрицања коначне пресуде.

Додамо ли статистичку чињеницу да у тој фази на друге двије националне стране готово да и није било оптужених, или су били минимално кажњени, ако не и ослобођени, није чудо што су бошњачки политичари, попут Хариса Силајџића исконструисали познати монструозни парадокс. „Како РС, као дјело ратних злочинаца, може да буде било шта друго него злочиначки, па чак и геноцидни, ентитет?“

У том и таквом контексту, у коме је РС оклеветана као „удружени злочиначки подухват“, ваља посматрати одлуке српских посланика у оба парламента и одговарајуће предлоге Владе РС којим су, без расправе и права на било какве измјене, ратификоване претходне „бонске“, а антидејтонске интервенције Карлоса Вестендорпа, Вофганга Петрича и Педија Ешдауна, али и неких каснијих високих представника у БиХ. А без тог контекста, на наша настојања да вратимо отете надлежности и укинемо наметнуте законе, добијаћемо одговор да смо их и сами готово све накнадно благословили. Уз циничну опаску у неформалним разговорима да су српски политичари то чинили брже и више него што се очекивало.

Једини излаз из тог зачараног круга јесте да се темељито истражи контекст у коме се све дешавало. Да се истражи ко је све прошао кроз контејнере и под којим условима је дао и потписао одређене изјаве? Колико је то утицало на исказе заштићених свједока у

Хагу, а посебно како је утицало на њихово политичко понашање у форумима? Зашто се многи кључни свједоци одбране нису одазвали позиву адвоката? Итд., итд.

Постоји истина спој обавеза и интереса да све остане у анонимности, али су оптужени и њихови адвокати у судници видјели ликове заштићених свједоке без замагљења, чули њихове гласове без модулације и знају шта су и зашто лажно свједочили. Циљ истраживања не би био да се открију имена и компромитују личности, него да се покаже под којим околностима су српски посланици одобравали протекторске фалсификате Дејтонског споразума који се данас примјењују у БиХ. А прије гласања у парламенту нису имали право ни да проговоре о наметнутим актима.

(ФСК)